

Zoran Čuljak
Kristijan Marić
Damir Crnjac

Prethodno znanstveno priopćenje

MOTIVACIJSKA ORIJENTACIJA STUDENATA U ODNOSU NA SPORTSKU GIMNASTIKU

1. UVOD

Sportaš, odnosno svaki čovjek, ima svjesne i nesvjesne razloge zašto se ponaša na određeni način. Ti razlozi se definiraju kao motivi. Motivi su zapravo pobude koje čovjekovo djelovanje usmjeravaju prema nekom određenom cilju, održavaju to djelovanje i pojačavaju njegov intenzitet. Motivacija je ključan dio u razumijevanju obrasca ponašanja, i u procjenjivanju intenziteta i smjera ponašanja, kao i njezin završetak (Schaie i sur., 2001.). Pretpostavka teorije dostignuća u sportu govore da je motivacija funkcija dispozicijskih osobina pojedinca, ali i situacijskih karakteristika sportskoga konteksta. Okolinski faktori predstavljaju sredstva koja pojedinac iskorištava za formiranje motivacijski relevantnih poticaja, a interpersonalni kontekst važan je faktor koji oblikuje sportaševu percepciju (Barić, 2005.). Suvremena istraživanja motivacije u okviru socijalno-kognitivnih teorija tumače uključenost i ustrajnost u sportskoj aktivnosti, količinu i intenzitet bavljenja sportom i sportsku uspješnost kao ciljno usmjerene (Barić i sur., 2006.). U sportu je vrlo važno znati što motivira sportaša za početak bavljenja sportom, ostanak u pojedinom sportu, kao i razloge za prestanak bavljenja tim sportom. Istraživači navode brojne motive kao važne za bavljenje određenim sportom: poboljšanje zdravlja, sklapanje prijateljstva, druženje, učenje vještina, pobjeđivanje na natjecanju itd. Međutim, bitno je spomenuti da svi sportaši ne definiraju sposobnost, odnosno uspješnost na isti način. Prema dosadašnjim istraživanjima (Duda i sur., 1991.) postoje dva osnovna pristupa kineziološkim aktivnostima, odnosno dva tipa ciljne orijentiranosti prema kojima će sportaš prosuđivati vlastitu kompetentnost:

- 1) Intrinzični pristup, usmjerenost prema zadatku i usavršavanju sportskih vještina (task orijentacija). Takav sportaš koristi samoreferentni kriterij vrednovanja vlastite izvedbe i uspješnosti, koji se temelji na usporedbi s prethodnim postignućem, razinom sposobnosti ili vještine.
- 2) Ekstrinzični pristup, usmjerenost prema izvedbi i rezultatu (ego orijentacija). Sportaši ovakve ciljne orijentacije vlastitu kompetentnost procjenjuju prema normativnom kriteriju evaluacije tj. u odnosu na druge.

Osobi s dominantnim intrinzičnim pristupom vježbanju važno je kako se osjeća za vrijeme vježbanja, a onoj sa dominantnim ekstrinzičnim pristupom značajniji je rezultat, nagrada, bilo da je riječ o materijalnoj ili nekoj drugoj vanjskoj manifestaciji uspjeha.

Poseban značaj identifikacije ciljne orijentiranosti ima u estetskim sportovima gdje je emocionalna ekspresija pokretom često ključ natjecateljske uspješnosti. Tako Miletić i sur. (2008.) dokazuju značajnu povezanost intrinzične orijentacije i dobrog plesnog izvođenja kod djevojčica i dječaka. Sportska gimnastika, naravno spada u one sportove koji sadrže estetski oblikovane i koreografski postavljene acikličke kretnje strukture (Milanović, 1997.). Motiviranost predstavlja onaj skup složenih karakteristika pojedinca bez kojeg se faktori znanja i faktori sposobnosti za određene aktivnosti uopće neće ili će se slabo manifestirati (Horga, 2009.). S tog je motrišta područje motivacije iznimno važno i za uspješnost u nastavi. Posjedovanje određene količine znanja o motivacijskim obrascima studenata, pruža se mogućnost nastavniku za precizniji individualni pristup u nastavi, a samim tim i za što bolju realizaciju postavljenih ciljeva globalnog plana i programa, te postizanje maksimalno moguće angažiranosti u nastavnom procesu.

Cilj ovoga istraživanja je utvrditi razinu motivacijske orijentacije studenata u odnosu na sportsku gimnastiku. Poseban cilj je formirati skupine studenata s obzirom na njihovu orijentacijsku strukturu.

2. METODE RADA

Uzorak ispitanika čini 55 studenata u dobi od 21 do 23 godine. Ispitanici pohađaju drugu godinu Studija fizičke kulture u Mostaru. Ujedno, nitko od ispitanika nije imao prethodno iskustvo uvježbavanja elemenata iz sportske gimnastike, niti nekog drugog značajnijeg kontakta s ovim sportom.

Za procjenu individualnih razlika studenata u motivaciji prema sportskoj gimnastici, korišten je upitnik ciljne orijentacije *Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire* – TEOSQ (Duda i sur., 1992.; Barić i sur., 2006.). Test sadrži 13 pitanja koja čine dvije glavne varijable:

- intrinzična motivacija (unutrašnja): „TASK”,
- ekstrinzična motivacija (vanjska): „EGO”.

Klasifikacija odgovora rangirana je na Likertovoj skali, gdje je 1 – *nikako se ne slažem*, a 5 – *potpuno se slažem*.

Rezultati su obrađeni na način da su prvo izračunati osnovni deskriptivni pokazatelji svih čestica i dvije glavne varijable (aritmetička sredina, standardna devijacija, te minimalne i maksimalne vrijednosti). Za formiranje skupina studenata u

odnosu na vrijednosti varijabli za procjenu intrinzične i ekstrinzične orijentiranosti korištena je taksonomska analiza, opcija „K-means clustering”.

3. REZULTATI I RASPRAVA

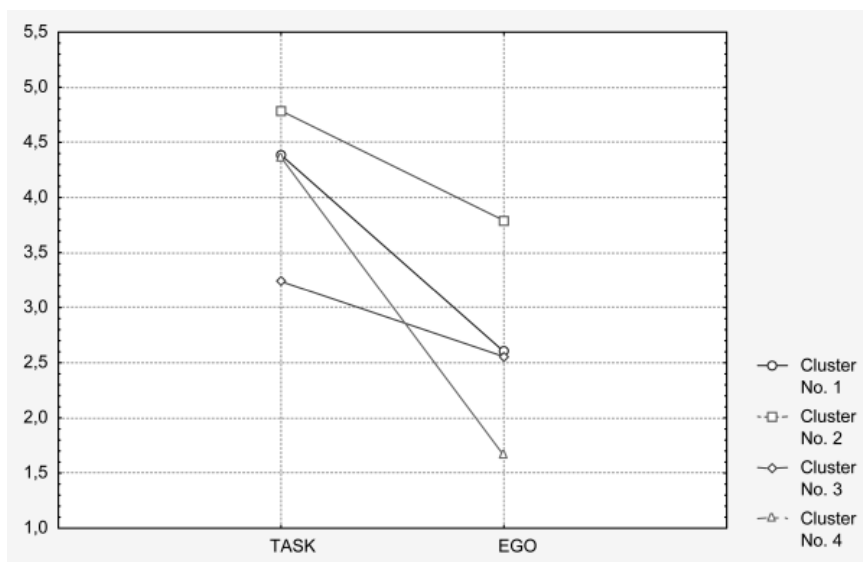
Tablica 1. Deskriptivni pokazatelji varijabli za procjenu ekstrinzične i intrinzične orijentiranosti prema sportskoj gimnastici

	AS	mini.	maks.	SD
A	1,84	1,00	5,00	1,05
B	4,78	3,00	5,00	0,53
C	2,60	1,00	5,00	1,03
D	3,20	1,00	5,00	1,10
E	4,73	3,00	5,00	0,56
F	1,82	1,00	4,00	0,96
G	3,82	1,00	5,00	1,00
H	3,58	1,00	5,00	1,07
I	2,49	1,00	5,00	1,14
J	4,44	1,00	5,00	0,83
K	1,89	1,00	5,00	1,17
L	4,49	1,00	5,00	0,81
M	4,13	1,00	5,00	0,94
TASK	4,28	2,14	5,00	0,53
EGO	2,31	1,17	4,67	0,70

LEGENDA: A - Samo ja mogu dobro izvesti zadatak, B - Naučio/la sam nešto novo i želim još vježbati, C - Mogu zadatak izvesti bolje od mojih prijatelja, D - Drugi vježbaju jednako dobro kao ja, E- Naučio/la sam nešto zabavno, F - Drugi su dosta griješili, ja nisam, G - Naučio/la sam zadatak uporno vježbajući, H - Zaista sam se namučio/la, I - Mislim da ću dobiti najveću ocjenu, J - Želio/la bih nastaviti ovako vježbati, K - Najbolji/a sam, L - Zaista se dobro osjećam dok vježbam, M - Dao/la sam sve od sebe.

Iz Tablice 1. mogu se iščitati deskriptivni pokazatelji za sve pojedine čestice dviju glavni varijabli. Uočava se da ispitanici imaju jako visoku intrinzičnu motivaciju prema sportskoj gimnastici, a dosta nisku ekstrinzičnu motivaciju. Navedeno govori o orijentiranosti studenata prema zadatku, odnosno učenju i usavršavanju elemenata sportske gimnastike kroz ulaganje napora. Studenti su visokom prosječnom ocjenom iskazali, da se dobro osjećaju dok vježbaju elemente sportske gimnastike, da se zalažu, da su naučili nešto novo, te da iz tih razloga žele nastaviti vježbati. Njihov razlog vježbanju nije ocjena, niti dokazivanje da su sposobniji, bolji od kolega, što ohrabruje. Prema Robertsu i sur., (1998.) vježbač ako ne uspije nadmašiti druge,

javljaju se neprilagođeni obrasci ponašanja npr. izbjegavanje izazova, prestanak ulaganja napora, odustajanje od zadataka (čime često sami pred sobom opravdavaju neuspjeh). Vježbači orijentirani na zadatak ne odustaju od aktivnosti ni u slučaju ponovljenih neuspjeha, već to smatraju smjernicom za vlastito usavršavanje.

Slika 1. Prosječne vrijednosti u varijablama za procjenu ekstrinzične i intrinzične motivacije grupa studenata dobivenih taksonomskom analizom.

Mnogi autori (npr. Fox i sur.; Moreno i sur.) koristeći taksonomsku analizu dobili su četiri grupe u odnosu na razinu ekstrinzične i intrinzične motiviranosti. Zbog toga je i u ovom istraživanju kroz opciju "K-means clustering" unaprijed zadano isti broj grupa.

Rezultati pokazuju da drugu grupu studenata karakterizira visoka razina intrinzične motivacije i također relativno visoka razina ekstrinzične motivacije. Kod prve i četvrte grupe uočava se dominacija unutrašnje motiviranosti. Četvrtu grupu karakterizira i jako niska vanjska motiviranost prema sportskoj gimnastici, dok je ona kod prve grupe nešto viša. Studenti koji spadaju u treću grupu imaju, može se reći prosječne vrijednosti obje motivacije. Dok se unutrašnja motivacija kod ove grupe nalazi na gornjoj razini prosjeka, a vanjska na donjoj granici. U ovom istraživanju se nije formirala niti jedna grupa koju karakterizira dominantna ekstrinzična motiviranost.

Prema dosadašnjim istraživanjima, dobiveni rezultati, odnosno motiviranost studenata prema sportskoj gimnastici i formirane skupine studenata s obzirom na njihovu orijentacijsku strukturu, može se reći da su pozitivni. Prema Dudi i sur. (1991.) ekstrinzično orijentirane pojedince karakterizira zabrinutost prema razini kompetitivnosti, smanjenje kvalitete izvedbe i uloženog napora nakon neuspjeha, biranje zadataka koji su ili lagani ili preteški, a na sport gledaju kao na priliku da poboljšaju svoj društveni status. Nadalje, utvrđuju neke karakteristike kod osoba koje su intrinzično orijentirane: nastavljaju sa aktivnošću nakon neuspjeha, postižu optimalnu izvedbu na natjecanju, maksimalno se trude, biraju srednje teške zadatke, te im je sport aktivnost koja ih uči da daju najbolje od sebe, da surađuju i poštuju pravila.

Sve navedeno ide u prilog tipu uzorka koji je korišten u ovom istraživanju, odnosno budućim trenerima, nastavnicima ili profesorima. Oni svoj rad provode bez namjere da se dobije neka vanjska nagrada. Uče i vježbaju zato što im se takve aktivnosti sviđaju, što se dobro osjećaju, i to prije svega jer su usmjereni na vlastiti napredak i smatraju ga posljedicom uloženog truda. Ovakvo zadovoljstvo je siguran temelj za kvalitetno usvajanje motoričkih znanja iz sportske gimnastike, kojeg studenti kasnije moraju prenositi drugima.

4. ZAKLJUČAK

Na osnovi dobivenih rezultata zaključuje se, da studenti Studija fizičke kulture imaju visoku razinu intrinzične motivacije i nisku razinu ekstrinzične motivacije prema sportskoj gimnastici. S obzirom na rezultate, može se reći da studenti uživaju u zadacima koje dobivaju na nastavi sportske gimnastike. Ove aktivnosti su za njih nove i imaju visok motiv da nauče zadane elemente kroz trud i zalaganje. Ovakva orijentacija smatra se pozitivnom i ona čini dobar temelj za uspješno usvajanje znanja, kojeg studenti moraju kvalitetno pohraniti. S obzirom na orijentacijsku strukturu od formirane četiri grupe studenata, čak tri (prva, druga i četvrta) imaju visoku razinu orijentacije prema zadatku i usavršavanju gimnastičkih elemenata. Studenti koji spadaju u drugu grupu pored iznimno visoke orijentacije prema zadatku, usmjereni su i prema izvedbi i rezultatu, odnosno ocijeni. Prva grupa studenata ima dosta manju vanjsku orijentaciju. Četvrtoj grupi studenata, učenje elemenata sportske gimnastike ili napredovanje su dovoljni da se osjećaju sposobnim i uspješnim. Njihovo zadovoljstvo nije demonstracija vlastite superiornosti, odnosno dokazivanje da su bolji od ostalih. U budućem radu više pažnje se treba predati studentima koji spadaju u treću grupu. Njihova motivacija je na niskoj razini, te se treba pronaći razlog takvom stanju i način njihove bolje angažiranosti. Prvi razlog bi mogao biti, da njihova razina znanja i sposobnosti onemogućavaju kvalitetno izvođenje zadataka, pa ih to demotivira. Za njih su elementi preteški, pa se javlja i anksioznost. Možda su nekima od njih

ovakve aktivnosti prelagane, gdje izostaje kvalitetan izazov, pa se javlja dosada. U ovom slučaju nastavniku se pruža mogućnost za individualno djelovanje, odnosno upućivanje svakog pojedinog studenta na što kvalitetnije i uspješnije svladavanje zadataka.

Na kraju iz navedenoga, može se zaključiti da nastava sportske gimnastike pruža stalan izazov sposobnostima i drugim mogućnostima pojedinca, te su njezine aktivnosti prilagođene mogućnostima studenata.

5. LITERATURA

1. Barić, R. (2005.). Motivacijska klima u sportskoj ekipi: situacijske i dispozicijske determinante. *Društvena istraživanja*, 14 (78 – 79) : 783 – 805.
2. Barić, R.; S. Horga (2006.). Psychometric properties of the Croatian version of Task and Ego orientation in Sport questionnaire. *Kinesiology* 38 (2) : 135 – 142
3. Duda, J. L.; J. G. Nicholls (1992.). Dimensions of achievement motivation in schoolwork and Sport. *Journal of Educational Psychology*, 84 : 290 – 299.
4. Duda, J., L.; L. K. Olson; T.J. Templin (1991.). The relationship of Task and Ego Orientation to Sportsmanship Attitudes and Perceived Legitimacy of Injurious Acts. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 62 (1) : 79 – 87.
5. Fox, K.; M. Goudas; S. Biddle; J. Duda, N. Armstrong (1994.). Children task and ego goal profiles in sport. *British Journal of Educational Psychology*, 64 : 253 – 261.
6. Horga, S. (2009.). *Psihologija sporta*. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
7. Milanović, D. (1997.). *Priručnik za sportske trenere*. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu.
8. Miletić, Đ.; A. Miletić; B. Maleš (2008.). Do Task and/or Ego orientation influence beter on dance performance. In Milanović D., F. Prot (Ed.) *Proceedings Book 5 International scientific conference on Kinesiology* (p. 623 – 627). Zagreb.
9. Moreno, J. A.; E. M. Cervello; D. Gonzales (2008.). Relations among goal orientations, motivational climate and flow in adolescent athletes. *The Spanish journal of psychology* 11 (1) : 181 – 191.
10. Roberts, G.C.; D.C. Treasure; G. Balague (1998.). Achievement goals in sport: the development and validation of the perception of success questionnaire. *Journal of Sports Sciences*, 16, 337 – 347.
11. Schaie, K.W.; S. L. Willis (2001.). *Psihologija odrasle dobi i starenje*. Naklada slap, Jastrebarsko.